

“ Staat onder druk ”⁽¹⁾

Jean Hindriks
Senior Fellow
Itinera Institute

In zijn inwijdingsspeech van 20 januari 1981 zei Ronald Reagan: « De staat is niet de oplossing van ons probleem ; de staat is het probleem ». Wat erop volgde was een lange neoliberale periode. Vandaag kondigen de financiële crisis en de getroffen maatregelen om de schade te beperken de terugkeer van de staat aan als “de oplossing voor al onze problemen”: goddelijk geschenk voor de ene, ramp voor de andere. Over een ommezwaai gesproken. Deze ideologische verschuiving mag ons echter niet blind maken voor de inzet van die veranderingen: door de toenemende druk die op de staat uitgeoefend wordt is het des te belangrijk na te denken over een globale reorganisatie van onze overheidsdiensten.

1. De demografische verandering heeft een fundamentele invloed op de hervormingen van de openbare sector en speelt op twee niveaus:

ten eerste is er in alle landen het spookbeeld van een grote budgettaire crisis omwille van de vergrijzing van de bevolking. Men wordt er zich steeds meer van bewust dat deze budgettaire crisis in de toekomst permanent zal zijn. De landen worden op toenemende en terugkerende wijze geconfronteerd met de noodzaak om middelen vrij te maken voor nieuwe uitgaven. Het gaat hoofdzakelijk om uitgaven voor de pensioenen en voor de gezondheidszorg waarvan het gewicht tijdens de komende decennia onvermijdelijk verder zal blijven stijgen. Deze shocktoestand maakt het noodzakelijk de kosten te beperken zonder de kwaliteit van de diensten in het gedrang te brengen, en op die manier komt de nood aan efficiëntie in het middelpunt van de hervormingen van de openbare sector te staan. Anderzijds, wordt het openbaar ambt ook zeer direct geraakt door de vergrijzing van de bevolking: in de komende tien jaar moeten 1/3 van de arbeidskrachten vervangen worden. Dit plaatst de Staat scherper in concurrentie met de privésector voor wat betreft het rekruteren van kwaliteitsvolle medewerkers. Om deze vernieuwing, die ook een opportuniteit kan zijn,

“ Staat onder druk ”

(1) zie J. Hindriks, Copernicus Voorbij : van Confusie naar Consensus ? <http://www.itinerainstitute.org>

tot een goed eind te brengen, is het duidelijk dat de Staat een aanzienlijke inspanning zal moeten leveren om aan haar ambtenaren een competitief loon en interessante carrièrevooruitzichten te bieden. De Staat moet dus een goede werkgever worden.

2. De tweede factor van de verandering is de toenemende verwachtingen van de burgers die zich steeds meer beschouwen als veeleisende gebruikers die betalen voor de gebruikte diensten: ze eisen een kwaliteitsvolle openbare dienstverlening, een grotere differentiatie, en ze aarzelen niet de concurrentie uit te spelen (door vergelijking). In talrijke landen is het verlies aan deugdelijkheid van de administratie in de ogen van de publieke opinie een belangrijke aanleiding tot hervormingen geweest. Er werden dikwijls maatregelen getroffen om snel en direct te verhelpen aan dit verlies aan deugdelijkheid. In België lagen de Dioxinecrisis en de zaak Dutroux aan de oorsprong van de Copernicushervorming en aan de hervorming van de politie.

3. De derde, eveneens fundamentele veranderingsfactor is de verspreiding van nieuwe informatietechnologieën, die op twee niveaus de organisatie van het openbaar ambt herbepalen. Ten eerste worden de hiërarchische verhoudingen, die op anciënniteit gebaseerd

zijn, in vraag gesteld. Het zijn immers de jongeren die meestal het best opgeleid zijn in deze nieuwetechologieën en dit leidt eventueel tot een hiaat tussen de reële competentie en de hiërarchische autoriteit. Ten tweede zijn, door de verspreiding van de nieuwe technologieën, de productiemodaliteiten van de openbare diensten niet meer dezelfde. Dit heeft natuurlijk gevolgen voor de structuur en de organisatie van de openbare administraties.

“ De globalisatie en de toegenomen mobiliteit leggen de regering meer flexibiliteit en reactiviteit op

4. De laatste fundamentele veranderingsfactor is de globalisatie die onze Staten verplicht oneindig veel reactiever en flexibeler te zijn. Deze vereiste kan dikwijls herleid worden tot het sleutelconcept dat competitiviteit heet. De kloof tussen de Staat en de markt verdwijnt en maakt plaats voor het besef dat de openbare sector complementair is met de privésector. In deze optiek wordt de efficiëntie van de openbare sector beschouwd als een factor van de concurrentiekracht van een land. Dit verklaart waarom de openbare sector - die vroeger een beetje op zichzelf gekeerd was - zich openstelt voor deze eis tot presteren. Deze druk van de markt is niet enkel het voorrecht van de Angelsaksische landen; het is een algemeen fenomeen. De hervormingen van de openbare

“ Staat onder druk ”

sector worden eveneens bewerkstelligd door de uitdaging om rijkdom te creëren. De werking van de openbare diensten verbeteren en de adhesie van onze maatschappij met haar openbare diensten versterken, houdt ook in dat de openbare diensten maximaal moeten bijdragen tot de rijkdom van het land. Telkens wanneer een organisatie geconfronteerd wordt met een ongewone situatie kan men de reactiviteit (of de niet-activiteit...) observeren: het is het vermogen van deze organisatie om snel en correct te reageren op de uitdagingen en stimuli die ze vanuit haar omgeving ontvangt. De openbare organisaties worden dikwijls gekenmerkt door de complexiteit van hun beslissingskanalen en de uitdaging voor hen bestaat er in te komen tot een echte reactiviteit, die veralgemeend wordt tot op alle niveaus van de organisatie. Dat veronderstelt het introduceren van responsabiliserende werkwijzen: het duidelijk omschreven en goed beheerd delegeren van taken en evaluatiesystemen voor het meten van individuele en collectieve prestaties.

Jean **Hindriks**
Senior Fellow

Onafhankelijke denktank en doetank voor duurzame economische groei en sociale bescherming.
“Think-tank” et “do-tank” indépendant pour une croissance économique et une protection sociale durables.

Itinera Institute VZW-ASBL
Boulevard Leopold II Laan 184d - B-1080 Brussel - Bruxelles
T +32 2 412 02 62 - F +32 2 412 02 69
info@itinerainstitute.org www.itinerainstitute.org

Verantwoordelijke uitgever - Editeur responsable: Marc De Vos, Directeur
